

	Riktlinje	Diariern VON 248/17
	Gäller för Vård- och omsorgsförvaltningen	Version 1
	Dokumentansvarig Emelie Sundberg, SAS	Gäller från 2017-12-13
Vård- och omsorgsförvaltningen	Godkänd av Monica Holmgren, chef vård- och omsorgsförvaltningen	Senast uppdaterad

Anhörigstöd

Inledning

Riktlinjen omfattar alla verksamheter inom vård- och omsorgsförvaltningen samt de externa utförare som antingen driver entreprenad eller ingår i LOV. Det gäller för de verksamheter som möter personer som vårdar eller stödjer närstående. Riktlinjen beskriver hur anhörigstödet definieras enligt socialtjänstlagen (SoL), hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Riktlinjen ska vara vägledande i arbetet med anhörigstöd och vara till hjälp för att uppfylla kommunens skyldighet att erbjuda stöd till anhöriga i enlighet med 5 kap 10§ socialtjänstlagen:

”Socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder”.

Att stödja eller vårda en närstående är ett frivilligt åtagande för den anhörige. Personer som vårdar och stödjer närstående befinner sig i olika livssituationer och har olika förutsättningar att ge stöd. Varje situation är unik och utgångspunkten är att den anhörige själv avgör hur stort ansvar han eller hon vill ta för att vårda, bistå, stödja en närstående.

All personal som möter anhöriga har ansvar för att uppmärksamma de anhöriga, se dem som en resurs och utifrån deras behov ge stöd utifrån sin roll i organisationen.

Syfte

Syftet med att stödja anhöriga är att i ett tidigt skede erbjuda stöd för att minska deras fysiska och psykisk belastning. Den anhörige kan genom stödet få en förbättrad livssituation samtidigt som risken att drabbas av ohälsa minskar.

Mål

Enligt kommunallagen ska kommuner och landsting behandla sina medborgare lika vilket innebär att stödet som erbjuds anhöriga ska vara likvärdigt och individuellt anpassat. Vård- och omsorgsförvaltningen ska erbjuda ett brett utbud av stöd till anhöriga för att kunna tillgodose grupper och individers olika behov.

Begreppsförklaring av anhörig och närstående (enligt SoL)

Vem är anhörig? (person som vårdar eller stödjer)

Personer som är över 18 år och vårdar eller stödjer en närstående. Personen kan vara en släkting eller annan person. Med annan person menas någon utanför familjekretsen till exempel en granne eller vän.

Vem är närstående?

Närstående kallas den person som tar emot omsorg, vård och stöd. Den närstående kan exempelvis vara en vuxen eller ett barn med:

- Psykisk funktionsnedsättning eller långvarig psykisk ohälsa
- Fysisk funktionsnedsättning, långvarig eller kronisk fysisk sjukdom
- Utvecklingsstörning eller annan intellektuell funktionsnedsättning
- Missbruks- eller annan beroendeproblematik ¹

Anhörigstöd då närstående får beslut om insatser enligt SoL och LSS

När den anhörige har behov av återhämtning och därmed behov av någon form av avlösning kan den närstående ansöka om det stöd hen behöver för att ersätta stödet från den anhörige. Stödet bör utformas flexibelt så att det långsiktigt möjliggör för den anhörige att fortsätta att ge det stöd hen vill och kan. Den anhörige kan exempelvis erbjudas återhämtning genom att den närstående ansöker och beviljas dagverksamhet, hemtjänst, boendestöd, korttidsvistelse eller avlösning.

Anhörigstöd ur barnperspektiv

All verksamhet inom vård- och omsorgsförvaltningen som rör barn ska vila på de grundläggande bestämmelserna i gällande lagstiftning och i FN:s barnkonvention. Barns bästa ska tillgodoses och barn har rätt att komma till tals och få sina åsikter beaktade. Barnperspektivet innebär att man ska göra en analys av konsekvenser för barnet både i ett långt och kort perspektiv.

Socialtjänstlagen

Målgruppen för anhörigstöd enligt 5 kap. 10§ är anhöriga över 18 år. Barn under 18 år har inget formellt eller juridiskt ansvar för syskon eller föräldrar och kan därför inte falla in under bestämmelsen 5 kap. 10§ SoL. Socialtjänsten ska i alla delar av sin verksamhet ha ett barnperspektiv och uppmärksamma barn och unga som anhöriga.

Hälso- och sjukvårdslagen

Enligt HSL ska hälso- och sjukvården arbeta för att förebygga ohälsa. Det innebär att den kommunala hälso- och sjukvården i förebyggande syfte ska uppmärksamma anhöriga som riskerar att drabbas av ohälsa på grund av att de vårdar eller stödjer närstående. Personal inom hälso- och sjukvård ska uppmärksamma barns behov av information, råd och stöd när förälder eller annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med:

- har en psykisk störning eller en psykisk funktionsnedsättning
- har en allvarlig fysisk sjukdom eller skada
- missbrukar alkohol eller annat beroendeframkallande medel eller
- oväntat avlider

¹ anhörigstöd till anhörig som stöttar närstående med missbruksproblematik hänvisas till social- och arbetsmarknadsförvaltningen, SAF

Vad innebär stöd till anhöriga i vård- och omsorgsförvaltningen?

All personal som i sitt arbete möter anhöriga ska ha ett anhörigperspektiv och ett stödjande förhållningssätt. Att ha ett anhörigperspektiv innebär att du:

- ska bemöta anhöriga med respekt
- ska samverka/samarbeta med anhöriga
- ska erbjuda anhöriga att delta i planering och beslut, om den närstående samtycker
- ska ta hänsyn till anhörigas synpunkter vid bedömning och utförande
- utgår från den enskilda anhörigas behov av stöd
- informerar om vilket stöd vård- och omsorgsförvaltningen kan erbjuda
- fråga den närstående om denne har en anhörig som är särskilt betydelsefull

Direkt och indirekt stöd

Det finns olika typer av stöd beroende på vilka behov den anhörige har. Det kan vara ett **direkt stöd** i form av insatser till den anhörige. Exempel är behovsbedömda insatser enligt SoL eller service som till exempel information, rådgivning, enskilt eller i grupp. Det kan även vara ett **indirekt stöd** i form av insatser riktade till den närstående för att underlätta för anhöriga som till exempel avlösning i hemmet eller avlastningsplats. Det bästa anhörigstödet är en god vård och omsorg för den närstående.

Individens behov i centrum

För att säkra att individuella behov finns som en röd tråd från ansökan om stöd till att stödet utförs och följs upp, så använder vård- och omsorgsförvaltningen socialstyrelsens modell "Individens behov i centrum" (IBIC). Genom att använda sig av modellen vid behovsbedömning av den närstående betonas vikten av att få information om vad anhöriga utför för stöd/vård och på vilket sätt det görs samt vilka bakomliggande behov som finns för den närstående. Det finns ett särskilt behovsområde som kallas "Person som vårdar och stödjer en närstående" där den anhöriges behov kan lyftas fram på ett tydligt sätt.

Stöd som erbjuds i vård- och omsorgsförvaltningen

Anhöriglots

Inom den förebyggande verksamheten i vård- och omsorgsförvaltningen finns Anhöriglots, där anhörigkonsulenter planerar, samordnar och ansvarar för genomförande.

Anhöriga erbjuds att ta del av anhöriglots utbud. Stöd som Anhöriglots erbjuder ska vara tillgängligt för alla utan föregående biståndsbedömning. Anhöriglots erbjuder information, råd och vägledning, utbildningar och föreläsningar, verksamhet/aktiviteter för anhöriga som exempelvis cirklar och grupper varierande utifrån behov samt stödsamtal i grupp.

Anhöriglots arbetar utifrån tre fokusområden - *anhöriga, verksamheter och nätverk*.

För att kunna ta del av stödet:

- behöver inte närstående ha insatser från kommunen
- måste anhörig eller närstående bo i Mölndal stad

Anhörigstöd i övriga verksamheter inom vård- och omsorgsförvaltningen

Bestämmelsen i 5 kap. 10§ SoL omfattar hela socialtjänstens verksamhet. Varje enskild verksamhet har ett ansvar när det gäller stöd till anhöriga och att skapa ”anhörigvänliga” verksamheter. Alla som möter anhöriga i sitt dagliga arbete har ansvar att uppmärksamma dem, att se deras behov och att ge stöd.

Ansvarsfördelning inom vård- och omsorgsförvaltningen

All personal

- uppmärksamma anhörigas behov av stöd och informera om kommunens anhörigstöd, anhörigkonsulenterna och anhöriglots
- vara lyhörd för anhörigas delaktighet och inflytande i planeringen av omsorgen och omvårdnaden, efter samtycke från brukaren
- informera anhöriga om de rådsfunktioner som finns i verksamheten, exempelvis anhörigträffar och anhörigombud

Anhöriglots/Anhörigkonsulenter

- erbjuda enskilda samtal med anhöriga
- anordna och genomföra samtalsgrupper för anhöriga
- ge anhöriga individuellt stöd och vägledning
- planera och genomföra aktiviteter så som föreläsningar och utbildningar
- vara lyhörda för att möta anhörigas behov
- informera och stödja personalgrupper i arbetet med anhörigstöd
- aktivt arbeta med att hitta samarbetsformer inom vård- och omsorgsförvaltningen, intresseorganisationer och andra aktörer

SoL och LSS handläggare

- informera om kommunens anhörigstöd
- om brukaren samtycker ska handläggare:
 - erbjuda anhöriga att delta i utredning och uppföljning
 - ta hänsyn till anhörigas synpunkter vid bedömning av behov
 - vid behov även utreda anhörigs behov av direkt stöd

Enhetschef

- säkerställa att all personal har kunskap om riktlinjen och arbetar efter den
- arbeta för att skapa en ”anhörigvänlig” verksamhet genom gott bemötande, namngiven kontaktman och ett erbjudande om anhörigträffar
- ha en rådgörande och handledande funktion om personal efterfrågar stöd
- samverka med anhörigkonsulenterna och ansvara för att information/utbildningsmaterial från anhöriglots sprids i verksamheten

Styrdokument

- Socialtjänstlag, SoL (2001:453)
- Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS (1993:387)
- Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)
- Kommunallagen, KL (1991:900)
- Stöd till anhöriga, socialstyrelsens vägledning till kommunerna för tillämpning av 5 kap 10§ socialtjänstlagen
- Socialstyrelsens meddelandeblad, april 2010